

Asia: OM 5/69/2015

Luonnos korruption vastaiseksi strategiaksi

Lausunnonantajan saate

Tähän voitte halutessanne kirjoittaa saateen lausunnollenne

Oikeusministeriö on 21.9.2016 (OM 5/69/2015) pyytänyt oikeuskanslerilta lausuntoa ministeriön asettaman ja koordinoiman korruption vastaisen yhteistyöverkoston kesäkuussa 2016 hyväksymästä luonnoksesta korruption vastaiseksi strategiaksi ja toimintasuunnitelmaksi.

Esitän lausuntonani seuraavan.

Minulla ei ole asiallista huomautettavaa strategialuonnoksesta ja sen perustana olevasta korruptiotilannekatsauksesta. Korruption esiintymiselle alttiit alat ja kontekstit (s. 27) on nähdäkseni tunnistettu strategialuonnoksessa sinänsä oikein.

Strategialuonnos näyttäisi painottavan korruption torjunnan ja ennaltaehkäisyn osa-alueiden kehitys- ja toimenpidetarpeissa ja edelleen toimenpide-ehdotuksissa uusien viranomaisrakenteiden luomista. Nähtäväksi jää, saavutetaanko eri viranomaisten nimettäviksi luonnostelluilla yhteysvirkamiehillä konkreettista lisäarvoa nykytilaan verrattuna siinä tapauksessa, että viranomaisille ei osoiteta lisäresursseja yhteysvirkamiestehtäviä varten. Lainsäädännön kehittämistä saattaisi olla perusteltua painottaa nyt luonnosteltua enemmän. Ennen kaikkea lainsäädännön kehittäminen olisi ymmärrettävä nyt luonnosteltua laajemmin niin, että se kattaa myös niiden jo voimassa olevien säädösratkaisujen turvaamisen, joiden on strategian perustana olevassa korruptiotilannekatsauksessakin tunnistettu vähentävän korruption esiintymisen mahdollisuuksia yhteiskunnassamme.

Luonnosteltu toimintasuunnitelma sisältää sinänsä perusteltuja toimenpide-ehdotuksia. Joitakin niistä lienee vielä tarpeen pohtia periaatteelliselta kannalta. Erikseen nostan tässä esiin viranomaisille suunnatun toimenpide-ehdotuksen sisäisten ohjeiden laatimisesta korruption

torjumiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi. Pidän tuollaisten ohjeiden laatimista sinänsä kannatettavana, mutta en kuitenkaan näe niitä täysin ongelmattomina. Sisäisten ohjeiden laatiminen lienee sellainen toimenpide-ehdotus, jonka valistuneimmat yksityisen sektorin toimijat ovat jo toteuttaneet omissa organisaatioissaan. Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota yksityisen ja julkisen sektorin eroon näiltä osin. Virkamiehistö ja rikosoikeudellisesti vastaavassa asemassa oleva muu henkilöstö on jo viran puolesta velvollinen tuntemaan lain sisällön myös siltä osin kuin se sääntelee heidän omaa käyttäytymistään. Mikäli yksittäiset viranomaiset ryhtyisivät yksityisten yritysten tapaan ohjeistamaan henkilöstöään esimerkiksi hyväksyttävänä pidettävästä etuuksien vastaanottamisesta, on olemassa äärimmillään vaara, että henkilöstö alkaa pitää nimenomaan tuota viranomaiskohtaista ohjeistusta ratkaisevana rangaistavan ja rankaisematta jäävän käyttäytymisen rajankäynnin kannalta. Kun viranomaisten sisäiset ohjeistukset jäävät laissa säädettyihin rikostunnusmerkistöihin verrattuna väistämättä enemmän tai vähemmän aukollisiksi ja kun asianomaiset rikokset ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia, tilanne tuskin olisi sen enempää korruption torjunnan kuin oikeusturvankaan näkökulmasta aivan ongelmaton. Viime kädessä tällaisten ohjeiden merkitys on suuntaa-antava. Se, että ohjeistuksen laatisi kunkin viranomaisen asemesta oikeusministeriö, ei sellaisenaan poista edellä esitettyä periaatteellista ongelmaa.

Edellä esittämäni mukaisesti pidän perusteltuna, että toimenpidesuunnitelmaan sisällytettäisiin myös sellaisia toimenpide-ehdotuksia, joilla turvattaisiin kasvavissa yhteiskunnallisissa muutospaineissakin nimenomaan niiden tekijöiden jatkuvuus, joiden on tunnistettu vähentävän korruption esiintymisen mahdollisuuksia. Korruptiotilannekatsauksessa (s. 6) luetelluista tekijöistä nostan tässä esiin sen, että kansalaisilla on mahdollisuus valittaa päätöksistä. Strategialuonnoksessa korruption riskialoiksi ja -konteksteiksi on tunnistettu (s. 27) muun ohella rakennusala, yhdyskuntasuunnittelu ja (paikallistason) poliittinen päätöksenteko. Kansalaisten valitusoikeuden merkityksen lisäksi on siten tunnistettava maankäyttö- ja ympäristösektoreiden valvontaviranomaisten valitusoikeuden merkitys.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Oikeuskanslerinsihteeri

Juha Sihto

1. Korruption esiintyminen

Miten suomalainen korruptio mielestänne ilmenee ja millä alueilla / sektoreilla korruption vastaista työtä mielestäsi tulisi tehostaa?

-

Puuttuuko strategialuonnoksen korruptiokatsauksesta olennaista tietoa tai olennaisia lähteitä?

-

2. Korruption vastainen työ

Miten nykyiset korruption torjunnan viranomaisrakenteet mielestäsi toimivat? Miten rakenteita voisi vahvistaa ja yhteistyötä viranomaisten välillä parantaa?

-

Onko teillä näkemyksiä siitä, miten muut sidosryhmät (ml. kansalaisjärjestöt) ja kansalaiset voisivat osallistua korruption vastaiseen työhön?

-

3. Strategian visio

Miten suhtaudutte strategian visioon (s. 3)

-

4. Strategialuonnoksen painopistealueet

Strategialuonnoksen luku 4 käsittelee keskeisimpiä kehitys- ja toimenpidetarpeita (4.1–4.6). Mitkä näistä ovat mielestänne tärkeimmät ja kiireellisimmät? Perustele vastauksenne!

-

5. Ehdotetut toimenpiteet

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? a) korruption torjuntaa tukevien rakenteiden vahvistaminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? b) tietoisuuden lisääminen ja asenteiden muuttaminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? c) läpinäkyvyyden lisääminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? d) Korruptiotapausten paljastumisen helpottaminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? e) Lahjusrikoksiin liittyvän lainsäädännön kehittäminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin?

f) Korruptiotutkimuksen edistäminen

-

Puuttuuko toimenpidesuunnitelmasta mielestänne toimenpiteitä?

-

Mainitaanko toimenpidesuunnitelmassa oikeita vastuutahoja ja onko jotain vastuutahoja unohdettu?

-

6. Korruption vastaiseen työhön osallistuvat viranomaiset ja toimijat

Onko teillä kommentteja/lisättävää korruption vastaiseen työhön osallistuvia viranomaisia ja toimijoita koskevaan osioon (liite 1)?

-

Onko teillä tai edustamallanne organisaatiolla/järjestöllä liityntäpintoja korruption ehkäisemiseen? Millaisia?

-

7. Muut huomiot

Onko teillä muita strategialuonnokseen tai yleensä korruption torjuntaan ja ennaltaehkäisyyn liittyviä kommentteja?

-

Sihto Juha

Oikeuskanslerinvirasto - Valtioneuvoston oikeuskansleri